

на перетворення вищих навчальних закладів країни на осередки генерації інноваційної науково-технологічної продукції з можливістю наступної її перманентної комерціалізації. Для виконання таких фундаментальних завдань необхідно невпинно скорочувати розрив між реальною практикою та її теоретичним обґрунтуванням з урахуванням глобальних аспектів становлення інформаційної економіки.

Список використаних джерел

1. Гонта О.І. Політика транснаціоналізації економіки регіонів: теорія методологія, практика / О.І. Гонта. – Чернігів: Видавництво Чернігівського ЦНТЕІ, 2008. – 496 с.
2. Бажал Ю. М. Інноваційна теорія економічного розвитку: М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер і проблеми перехідної економіки України. [Електронний ресурс] /Ю.М. Бажал// Наукові записки - 2000. - № 18. - С. 3-7. - Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/naukma/Econ/2000_18/01_bazhal_ym.pdf
3. Болгов В. Є. Моделювання інноваційного розвитку економіки України /В.Є. Болгов, Г. В. Гейер / Матеріали XII міжнар. наук.- практ. конф. «Сучасні моделі, концепції і стратегії інноваційного розвитку країн світу та України: Економіка, фінанси, право, системний аналіз» (м. Київ, 23 березня 2012 р.) Київ: УДУФМТ, 2012. – С. 124- 127.
4. Дацюк С.А. Сприяння розвитку інформаційного суспільства в інституціональній реальності за його власними правилами / С. М. Дацюк / В кн.: "Інформаційне Суспільство. Шлях України". - Київ, Бібліотека інформаційного суспільства, 2004. - С. 201.
5. Сухарев О. С. Институциональные и технологические изменения: границы анализа эволюционной теории /О. С. Сухарев // Journal of institutional studies (Журнал институциональных исследований), 2013. Т. 5. № 2. С. 88-115.
6. Шкарлет С. М. Інформаційна економіка як основа соціально економічної регенерації України / С. М. Шкарлет // Економіка України. - 2014. - №11 (636). - С. 51-60.
7. Evgeny A. Karoguzov. Opportunities of the Comprehensive Neo-Schumpeterian Economics for Innovation-Based Economic Development. Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences 6 (2011 4) Pp 874-883.

Забаштанський Максим Миколайович, канд. екон. наук

Забаштанська Тетяна Володимирівна, канд. екон. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ФІНАНСУВАННЯ КОНЦЕСІЙНИХ ВІДНОСИН

Економічні перетворення в Україні потребують радикальних змін у системі управління економікою, суб'єктами господарювання державного та комунального секторів. Зміни полягають у перебудові організаційної структури управління діяльністю підприємств, створенні промислово-фінансових груп, холдингових компаній. Необхідність створення і розвитку в Україні нових форм управління суб'єктами державного та комунального секторів об'єктивно зумовлена потребою у більш гнучких організаційних структурах, спроможних адаптуватися до швидких змін. Подальший поступ економіки України в напрямку ринкових перетворень, перехід до нових прогресивних технологічних процесів вимагають залучення значних обсягів інвестицій, що особливо актуалізується у суб'єктів господарювання, які перебувають у державній та комунальній власності.

Застосування концесійної форми управління в комунальному та державному секторах економіки ускладнюється потребою наявності у потенційних концесіонерів значних обсягів фінансових ресурсів, а також диверсифікації ризиків їх використання. Втім, внутрішні та зовнішні можливості інвестування нині обмежені, оскільки залежать від загальноекономічної ситуації в Україні, стан якої негативно позначається на всіх інвестиційних процесах. Тому актуальним залишається питання використання концесійної форми управління з метою забезпечення інфраструктурного розвитку національної економіки.

Взяття в довгострокову оренду українських підприємств чи їхньої частки іноземні інвестори розглядають як привабливий для себе спосіб інвестування, оскільки зменшується ризик неефективного менеджменту. З огляду на це економіка України потребує дієвих механізмів поліпшення інвестиційного клімату та залучення іноземних інвестицій. Саме цій меті слугує подальший розвиток концесійних холдингових компаній.

Холдингова компанія – це інтегроване товариство, яке безпосередньо не бере участь у виробничій діяльності, а використовує свої кошти для придбання контрольних акцій, акцій інших підприємств, які є учасниками концерну або іншого добровільного об'єднання. Завдяки цьому холдингова компанія здійснює контроль за діяльністю таких підприємств. Холдинг (від англ. to hold – тримати) – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення щодо них функцій контролю і управління.

Господарським Кодексом України (ст. 126) визнано холдинговою компанією суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства (підприємств). Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю та підпорядкування відповідно до вимог цієї статті кодексу та інших законів [1].

Концесійна холдингова компанія – це суб'єкт господарювання, в розпорядженні якого перебуває контрольний пакет акцій учасників, діяльність якого спрямована на об'єднання ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових) концесіонерів з метою реалізації масштабних концесійних проєктів, забезпечення інфраструктурного розвитку.

Серед найбільш вагомих мотивів створення холдингових компаній у країнах з розвинутою економікою є такі:

- 1) придбання контролю над підприємствами;
- 2) можливість концентрації капіталів, більш вільне їх перетікання і на цій основі оптимізація інвестиційного процесу;
- 3) консолідація діяльності групи підприємств з метою зменшення податкових платежів. Це досягається шляхом укладення угод між підприємствами, відповідно до яких їх прибутки чи збитки переводяться безпосередньо до холдингової компанії, що дає змогу холдингу враховувати збитки одного підприємства та прибутки іншого для сплати податку з решти частини прибутку;
- 4) залучення додаткових виробничих потужностей у результаті поглинання підприємств;
- 5) можливість диверсифікації виробництва, зниження ризику при виході на ринок;
- 6) розподіл господарських ризиків між різноманітними дочірніми фірмами;
- 7) проникнення через холдинг в інші сфери виробництва і збуту товарів;
- 8) проведення загальної технічної, економічної, кадрової політики та здійснення контролю за дотриманням спільних інтересів підприємств.

Узагальнення наявних підходів вітчизняних та іноземних видань дозволяє запропонувати класифікацію холдингових структур (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація холдингових структур

Класифікаційна ознака	Види холдингів
За ступенем участі в господарській діяльності дочірніх компаній	Управлінський
	Фінансовий
За галузевою ознакою	Банківські, машинобудівельні, холдинги паливно-енергетичного комплексу, харчові, фармацевтичні, приладобудівні
За напрямом інтеграції	Вертикально інтегровані, горизонтально інтегровані
За ступенем диверсифікації	Монохолдинги, пов'язано-диверсифіковані, диверсифіковані
За ступенем делегування повноважень	Фінансовий, стратегічний архітектор, стратегічний контролер, оператор, диверсифіковані

* Джерело: систематизовано автором.

Залежно від специфіки діяльності виділяють такі види холдингів:

- холдингові компанії, власники яких схильні до вертикальної інтеграції. Їх створення супроводжується концентрацією під егідою материнської фірми підприємств однієї галузі;

- диверсифіковані холдинги, які утримують у своїх корпоративних портфелях права на підприємства різних галузей, зокрема таких, що не стосуються виробничої спеціалізації материнської компанії або інших дочірніх підприємств;

- спеціалізовані холдингові компанії, основу яких утворює центральне підприємство, що випускає на ринок значну частку певної продукції.

Основні переваги холдингових компаній: автономія та децентралізація управління в дочірніх компаніях; створення умов для вертикальної і горизонтальної інтеграції підприємств; об'єднання ризиків дочірніх компаній у межах холдингу, що має диверсифіковану структуру, у результаті чого знижується ціна капіталу; можливість досягнення економії від масштабу використання кваліфікованих управлінських кадрів, здійснення певних видів діяльності (експорту) тощо.

Вітчизняний досвід щодо створення холдингових компаній у державному та комунальних секторах на сьогодні майже відсутній, проте їх створення доцільно здійснювати з метою реалізації таких цілей:

1. Сприяння встановленню контролю над державними підприємствами, оскільки міністерства зазвичай не здатні прямо контролювати значну кількість фірм з державною участю у капіталі.

2. Підвищення самостійності менеджерів державних підприємств та їх більша захищеність від втручання з боку співробітників міністерств, які мають різні, іноді взаємовиключні, цілі. Державні холдингові компанії можуть стати, так би мовити, буфером між державою з одного боку та підприємствами і компаніями змішаної форми власності з другого.

3. Удосконалення кадрової політики. Холдинги зазвичай призначають на керівні посади дочірніх підприємств менеджерів професіоналів, що більш кваліфіковані, ніж державні чиновники, в управлінні підприємствами.

4. Моніторинг діяльності дочірніх підприємств. У межах холдингової компанії є можливість вирішити проблему стимулювання працівників, які проводять моніторинг. Можливості ж стимулювання чиновників, які представляють інтереси держави в органах управління підприємств, обмежені законодавством.

5. Реструктуризація збиткових підприємств, які не можуть бути приватизовані через фінансову непривабливість або ліквідовані з причин соціального характеру.

Розвиток концесійних відносин залишається одним з найбільш реальних інструментів подолання інфраструктурного занепаду економіки країни, саме тому використання можливих інноваційних форм і методів фінансування концесійної діяльності, які сприятимуть її розвитку, є актуальним та необхідним.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] : Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В. Г. Варнавский, А. В. Клименко, В. А. Королев и др. – М. : Изд. дом Гос. ун-та — Высшей школы экономики – 2010. – 287 с.

3. Вдовенко Ю. С. Економіко-правова сутність концесії: методологічний аспект / Ю. С. Вдовенко // Економіка і управління : зб. наук. пр. Київського університету економіки і технологій транспорту. – К., 2004. – Вип. 6. – С. 62–69.

4. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора : Навчальний посібник. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 488 с.

5. Онишко С. В. Державне регулювання кластеризації економіки як напрямок розбудови національної інноваційної моделі / С. В. Онишко, С. В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 11. – С. 55–61.

Завгородня Наталія Володимирівна

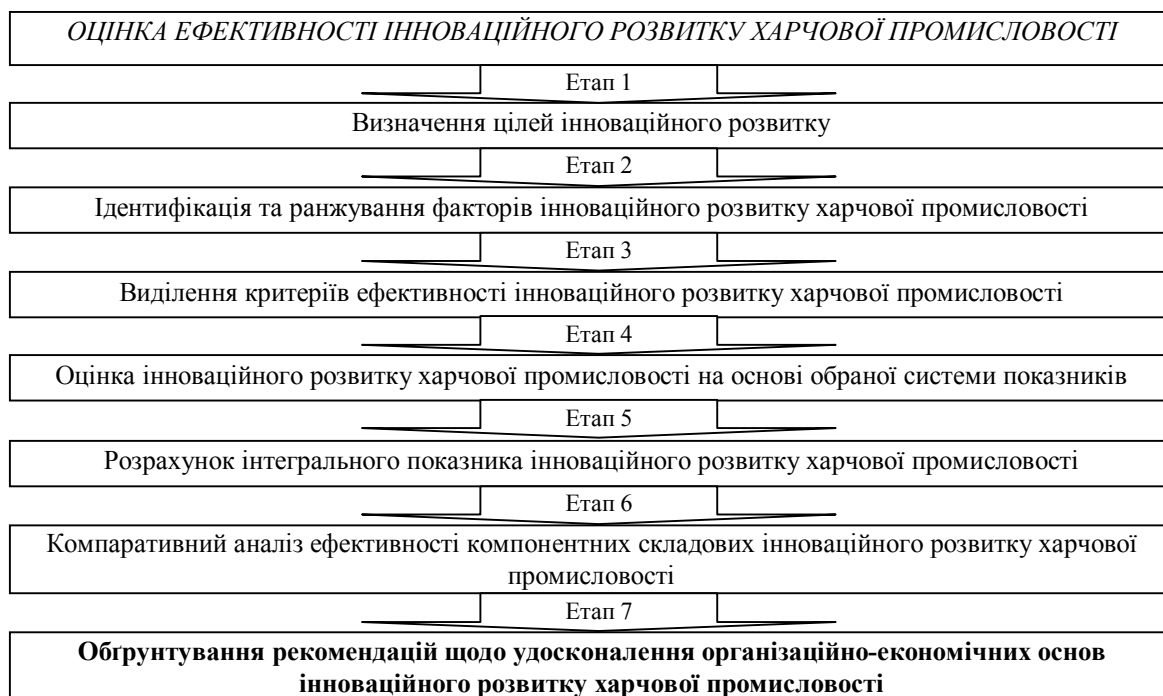
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Інноваційний розвиток харчової промисловості відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, загострення конкуренції на міжнародних ринках промислової продукції, сировини та продуктів харчування, розроблення стратегії інноваційного розвитку харчової промисловості повинно базуватись на результатах реальної оцінки ефективності інноваційних процесів у галузі. В умовах обмежених державних, у першу чергу бюджетних, ресурсів це дозволить зосередити увагу на вирішенні найбільш проблемних питань з урахуванням факторів, цілей, ознак та ефектів на потенціал харчового виробництва.

Першим кроком на цьому шляху має стати визначення цілей інноваційного розвитку харчової промисловості, тобто з'ясування, що повинна і на що спроможна промисловість, що розвивається у складній системі ринкових відносин. У Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (далі – Концепція) [1] проаналізовано причини виникнення проблем та обґрунтування необхідності їх вирішення програмним методом: недостатність наукового забезпечення діяльності окремих галузей харчової промисловості; несприятливі інвестиційні умови для розвитку харчової промисловості; нерозвинуті сучасні форми торгівлі продуктами харчової промисловості (інформаційні системи, біржі тощо) [1].

На рис. 1 зображена структурно-логічна схема оцінювання ефективності інноваційної діяльності харчової промисловості.

*Рис. 1. Етапи оцінювання ефективності інноваційного розвитку харчової промисловості**

**Джерело: розроблено автором.*